

---

**ЯКОВЕНКО-ГЛУШЕНКОВА Є.В.,**

кандидат педагогічних наук,

доцент,

Київський національний

лінгвістичний університет,

м. Київ

## **АКТУАЛЬНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ УСНОМОВЛЕННЕВОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ: РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ**

*На основі результатів емпіричного дослідження висвітлено актуальний стан використання викладачами французької мови лінгвістичних вищих навчальних закладів інтегративних форм, методів, прийомів навчання у процесі формування професійно орієнтованої усномовленнєвої комунікативної компетентності у майбутніх учителів французької мови на початковому ступені навчання (I-II курсах), а також забезпечення оволодіння достатнім рівнем окресленої компетентності змістом наявних навчальних посібників, підручників, навчально-методичних комплексів.*

**Ключові слова:** професійно орієнтована усномовленнєва комунікативна компетентність, майбутні вчителі, французька мова, початковий ступінь навчання.

*На основе результатов эмпирического исследования раскрыто актуальное состояние использования преподавателями французского языка лингвистических высших учебных заведений интегративных форм, методов, приёмов обучения в процессе формирования профессионально ориентированной коммуникативной компетентности в устной речи у будущих учителей французского языка на начальной ступени обучения (I-II курсах), а также обеспечение овладения необходимым уровнем обозначенной компетентности содержанием существующих учебных пособий, учебников, учебно-методических комплексов.*

© ЯКОВЕНКО-ГЛУШЕНКОВА Є.В., 2014

**Ключевые слова:** профессионально ориентированная коммуникативная компетентность, устная речь, будущие учителя, французский язык, начальная ступень обучения.

*The results of empiric researches deal with the actual situation of the use of integrated language teaching methods by professors in linguistic high schools with the aim to train future French language teachers' professional oral speech communicative competence at the first stage of studies (I-II years). They also represent the possibility of actual tutorials, textbooks, manuals to develop the necessary level of future French language teachers' professional oral speech communicative competence.*

**Key words:** professional oriented oral speech communicative competence, future teachers, French language, the first stage of studies.

Однією з провідних тенденцій сучасного етапу розвитку вищої освіти є професійна спрямованість усіх навчальних дисциплін з точки зору майбутньої фахової діяльності студентів, що знаходить своє відображення в навчальному плані, координації змісту навчальних курсів, комплексі засобів навчання, навчально-методичних матеріалах занять, системі позааудиторної роботи.

На відміну від нелінгвістичних спеціальностей, де отримання студентами «загальної» освіти сконцентровано на перших двох курсах, що призводить до «відстрочки» професійної підготовки фахівців, особливість професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови передбачає кропітку роботу студентів з перших днів навчання вже на першому курсі.

Зважаючи на те, що професійна діяльність учителя іноземної мови реалізується переважним чином через усну форму спілкування, то зростає необхідність формувати саме професійно орієнтовану комунікативну компетентність у майбутніх учителів іноземної мови – мети, досягнення якої забезпечують, насамперед, дисципліни психолого-педагогічного і філологічного циклів. Водночас, коли невинно зростають вимоги до рівня володіння професійною компетентністю вчителями іноземної мови загалом, та французь-

кої мови зокрема, розширюється коло їх компетентностей, однією з сучасних тенденцій вищої школи є зменшення обсягу аудиторних занять дисциплін психолого-педагогічного циклу. Зростає роль дисциплін філологічного циклу, зокрема першої іноземної мови, у формуванні професійно орієнтованої комунікативної компетентності майбутніх учителів французької мови вже на початковому ступені навчання.

Таким чином, професійний розвиток майбутніх учителів французької мови на початковому ступені навчання передбачає одночасне формування у них професійно орієнтованої усномовленнєвої комунікативної та основ методичної компетентностей, що згідно з «Типовою програмою з французької мови для університетів та інститутів (п'ятирічний курс навчання)» передбачає застосування таких інтегративних за своїм характером форм і методів навчання на початковому ступені, під час практичного впровадження яких студенти проявляють себе і як студенти, і як майбутні вчителі [2, с. 12-13].

З метою з'ясувати актуальний стан науково-методичного забезпечення процесу формування професійно орієнтованої усномовленнєвої комунікативної компетентності у майбутніх учителів французької мови на початковому ступені навчання (I-II курсх),

**Таблиця 1.**

**Розподіл респондентів за вищими навчальними закладами України**

| Назва вищого навчального закладу України                           | Респонденти |     |
|--------------------------------------------------------------------|-------------|-----|
|                                                                    | К-ть осіб   | %   |
| Київський національний лінгвістичний університет                   | 18          | 72  |
| Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки | 1           | 4   |
| Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича     | 6           | 24  |
| ВСЬОГО                                                             | 25          | 100 |

зокрема використання викладачами французької мови лінгвістичних вищих навчальних закладів відповідних інтегративних форм, методів, прийомів навчання, у I семестрі 2013/2014 навчального року ми провели емпіричне дослідження серед викладачів Київського національного лінгвістичного університету, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

До нашого дослідження було залучено 24 респонденти: з Київського національного лінгвістичного університету – 18 осіб (72%); Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки – 1 особа (4%); Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича – 6 осіб (24%). Розподіл респондентів за вищими навчальними закладами України відображено у табл. 1.

Науково-педагогічний стаж роботи залучених до емпіричного досліджен-

ня респондентів зі студентами-майбутніми вчителями французької мови становить від 1-го до 50-ти років (табл. 2.).

Науково-педагогічний стаж роботи від 1-го до 3-х років – у 5-ти осіб (20%), від 3-х до 10-ти років – у 9-ти осіб (36%), від 10-ти до 20-ти років – у 6-ти осіб (24%), понад 20 років – у 5-ти осіб (20%).

Експериментальним матеріалом нашого дослідження була анкета, укладена на основі досвіду О.В. Пінської [1] та рекомендацій щодо проведення соціологічних досліджень [3].

Результати анкетування (див. табл. 3.) підтверджують думку щодо значного професійно орієнтувального потенціалу навчальної дисципліни «Французька мова як перша іноземна» на початковому ступені навчання, про що йшлося раніше. Це знаходить своє відображення у відповідній типовій програмі (проконстатовано 125-ма особами, що становить 100 % респон-

**Таблиця 2.**

**Науково-педагогічний стаж роботи респондентів зі студентами-майбутніми вчителями французької мови**

| Стаж, кількість років | Респонденти |    |
|-----------------------|-------------|----|
|                       | К-ть осіб   | %  |
| 1-3                   | 5           | 20 |
| 3-10                  | 9           | 36 |
| 10-20                 | 6           | 24 |
| Понад 20              | 5           | 20 |

Таблиця 3.

**Результати емпіричного дослідження актуального стану формування професійно орієнтованої усномовленнєвої комунікативної компетентності у майбутніх учителів французької мови на початковому ступені навчання**

| Запитання                                                                                                                                                                                                                                                                  | Відповіді      |       |                      |       |                     |       |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|-------|----------------------|-------|---------------------|-------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                            | Так            |       | Ні                   |       | Важко відповісти    |       |
|                                                                                                                                                                                                                                                                            | К-ть осіб      | %     | К-ть осіб            | %     | К-ть осіб           | %     |
| 1. Чи забезпечує, на Вашу думку, зміст чинної типової програми з французької мови формування достатнього рівня професійно орієнтованої усномовленнєвої комунікативної компетентності (ПОУМКК) у майбутніх учителів французької мови на початковому ступені навчання (ПСН)? | 25             | 100   | -                    | -     | -                   | -     |
| 2. Чи забезпечує, на Вашу думку, зміст чинної робочої програми з французької мови формування достатнього рівня ПОУМКК у майбутніх учителів французької мови на ПСН?                                                                                                        | 15             | 60    | 8                    | 32    | 2                   | 8     |
| 3. Чи забезпечує, на Вашу думку, зміст наявних посібників / підручників формування достатнього рівня ПОУМКК у майбутніх учителів французької мови на ПСН?                                                                                                                  | 3              | 12    | 17                   | 68    | 5                   | 20    |
| 4. Чи актуально, на Вашу думку, формувати ПОУМКК у майбутніх учителів французької мови саме на ПСН?                                                                                                                                                                        | -              | -     | 22                   | 88    | 3                   | 12    |
| 5.1. Чи використовуєте Ви прийоми формування ПОУМКК у майбутніх учителів французької мови на ПСН?                                                                                                                                                                          | 13             | 52    | 7                    | 28    | 5                   | 20    |
|                                                                                                                                                                                                                                                                            | Аудіювання     |       | Монологічне мовлення |       | Діалогічне мовлення |       |
|                                                                                                                                                                                                                                                                            | К-ть згадувань | %     | К-ть згадувань       | %     | К-ть згадувань      | %     |
| 5.2. Якщо ТАК, то яких видів ПОУМКК?                                                                                                                                                                                                                                       | 4              | 15,38 | 12                   | 46,16 | 10                  | 38,46 |

дентів). Але, на жаль, за твердженням 8-ми осіб (32 %), він не є висвітленим у достатній мірі у чинних робочих програмах з цієї дисципліни, 2 особи (8%) не дали остаточної відповіді на це запитання. Труднощі у відповіді на це і подальші запитання анкети ми можемо пояснити недостатнім педагогічним досвідом молодих викладачів вищих навчальних закладів.

На переконання 17-ти учасників (68 %) емпіричного дослідження, зміст наявних посібників / підручників не забезпечує оволодіння майбутніми вчителями французької мови достатнім рівнем професійно орієнтованої усномовленнєвої комунікативної компетентності на початковому ступені навчання. Для 5-ти осіб (20%) було важко відповісти на це запитання.

За актуальність формувати професійно орієнтовану усномовленнєву комунікативну компетентність у майбутніх учителів французької мови саме на початковому ступені навчання висловились 22 респонденти (88%), 3 особи (12%) утримались від конкретної відповіді, і жоден не відповів запевнено на це запитання.

Під час емпіричного дослідження ми виявили, що лише 13 респондентів (52%) використовує прийоми формування професійно орієнтованої усномовленнєвої комунікативної компетентності у майбутніх учителів французької мови на початковому ступені навчання.

Аналізуючи види усномовленнєвої діяльності, яким приділяють увагу викладачі під час формування професійно орієнтованої усномовленнєвої комунікативної компетентності у майбутніх учителів французької мови на початковому ступені навчання, ми взяли до уваги, що кожен викладач може приділяти увагу декільком видам усномовленнєвої діяльності, і тому прийняли за 100% загальну кількість відповідей на це запитання, а не кількість респондентів. Результати анкетування довели, що професійно орієнтованому аудіюванню приділяється лише 15,38% часу (для точності обрахунку відсотковий показник зазначено з сотою часткою числа) від усього часу, що витрачається на формування професійно орієнтованої усномовленнєвої комунікативної компетентності, монологічному мовленню – 46,16%, діалогічному мовленню – 38,46%.

Таким чином, на основі результатів анкетування (відображення у недостатній мірі професійно орієнтувального потенціалу навчальної дисципліни «Французька мова як перша іноземна» у чинних робочих програмах; зміст наявних посібників / підручників не забезпечує оволодіння майбутніми вчителями французької мови достатнім рівнем професійно орієнтованої усномовленнєвої комунікативної компетентності на початковому ступені

навчання; використання прийомів формування професійно орієнтованої усномовленнєвої комунікативної компетентності у майбутніх учителів французької мови на початковому ступені навчання не є загальнопоширеним явищем у педагогічній практиці викладачів вищих навчальних закладів) ми можемо констатувати, що актуальний стан науково-методичного забезпечення процесу формування професійно орієнтованої усномовленнєвої комунікативної компетентності у майбутніх учителів французької мови на початковому ступені навчання у вищих навчальних закладах не є задовільним.

Водночас з метою об'єктивно визначити, чи задовольняє зміст наявних посібників / підручників оволодіння достатнім рівнем професійно орієнтованої усномовленнєвої компетентності у майбутніх учителів французької мови на початковому ступені навчання у I семестрі 2013-2014 н. р. ми провели емпіричне дослідження, що передбачало критичний аналіз вітчизняних та автентичних навчальних посібників і підручників, навчально-методичних комплексів, що застосовуються під час підготовки майбутніх учителів французької мови до професійної діяльності на початковому ступені навчання у Горлівському інституті іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Київському національному лінгвістичному університеті, Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки, Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича.

Під час емпіричного дослідження ми проаналізували 62 вітчизняних та автентичних посібників, підручників, навчально-методичних комплексів.

Під час критичного аналізу навчально-методичної літератури ми звернули увагу на вправах, що забезпечують формування у майбутніх учителів французької мови профе-

сійно орієнтованої усномовленнєвої комунікативної компетентності. Ми виявили відсутність серед вітчизняних навчальних посібників, підручників таких, що забезпечують формування компетентності в аудіюванні у майбутніх учителів французької мови, а зарубіжні навчально-методичні джерела, що використовуються, не є професійно орієнтованими; у вітчизняних і зарубіжних навчально-методичних посібниках, підручниках, комплексах значною мірою переважають вправи, спрямовані на розвиток умінь монологічного мовлення над тими, що забезпечують розвиток умінь діалогічного мовлення; наявні у вітчизняних і зарубіжних навчально-методичних посібниках, підручниках, комплексах вправи з розвитку компетентності в говорінні у майбутніх учителів французької мови на початковому ступені навчання не є професійно орієнтованими.

Таким чином, на основі висновків критичного аналізу навчально-методичної літератури, що застосовується під час підготовки майбутніх учителів французької мови до професійної діяльності на початковому ступені на-

вчання, ми можемо говорити про брак вправ, спрямованих на формування у них професійно орієнтованої усномовленнєвої комунікативної компетентності.

Результати проведених нами емпіричних досліджень (анкетування серед викладачів вищих навчальних закладів України і критичного аналізу навчально-методичної літератури) доводять необхідність теоретичного обґрунтування, а також практичного впровадження ефективних форм і методів формування професійно орієнтованої усномовленнєвої комунікативної компетентності у майбутніх учителів французької мови на початковому ступені навчання, що потребує оновлення системи їхнього навчання (змісту, цілей, принципів та інше). А це, в свою чергу, передбачає аналіз лінгвістичних передумов формування професійно орієнтованої усномовленнєвої комунікативної компетентності у майбутніх учителів французької мови на початковому ступені навчання, що виступають водночас вимогами до рівня володіння зазначеною компетентністю.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пінська О. В. Про стан навчання професійно-спрямованого писемного мовлення майбутніх вчителів англійської мови / О. В. Пінська // *Проблеми сучасної методики навчання іноземних мов: вісник Київського державного лінгвістичного університету. Дослідження молодих вчених. Серія «Педагогіка та психологія»*. (Методика навчання іноземних мов): [від. ред. С. Ю. Ніколаєва]. – Вип. 1. – К.: КДЛУ, 1998. – С. 101-118.
2. Типова програма з французької мови для університетів та інститутів (п'ятирічний курс навчання) / [уклад. Валентина Іванівна Мельник, Анатолій Петрович Максименко та ін.]. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2004. – 230 с.
3. Ядов В. А. Социологическое исследование: методология, программа, методы / В. А. Ядов. – Самара, 1995. – 253 с.